

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Shemot

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 596 [1836 oder 1837]

רפסה אובמ.

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8818

מבוא הספר

ראיתי נכון להקדים למגלה הזאת איזה חקירות וספקות השייכים ונאותים פה, להעיר הקורא עליהם, ולזרזם כפי יד ה' הטובה עלי, ואומר: חכמי התלמוד אמרו (ב"ב ה') אנשי כנסת הגדולה כתבו מגלת אסתר, ומה שיחסו כתיבת המגלה לאנשי כנ"הג ולא לעזרא, אף שלדבריהם הי' המעשה הזה בזמן עזרא והוא הי' סופר מהיר והאחרון זכותי ספרי הקדש? אולי קבלה היתה זאת צדיקה. והנה גם לדעת קלית האומרים מעשה אסתר מאוחר ממה שהוא לדעת חז"ל כאשר אבאר לקמן, מ"מ יכול להיות שאנשי כנ"הג כתבוה, כי האנשים האלה לא בזמן אחד ובדור אחד היו, רק בזמנים שונים ולכל הפחות נשעה או נשבעה דורות זה אחר זה (*), וא"כ אף אם נאמר שהמעשה הי' בזמן המלך האחרון לפרס, הלא שמעון הנדיק הי' משירי כנ"הג כמאמרם (אבות פ"ק א'), וידענו ששמעון הנדיק הי' צימי אלכסנדר מוקדן (יומא ס"ט א') וע"י אלכסנדר נאצר מלכות פרס כנודע, וא"כ ע"כ הי' המעשה צימי איזה מאנשי כנ"הג, ולכן שפיר נוכל לאמר שהם כתבוה:

אולם הם גם אמרו (מגלה ז' א') אסתר בר"הק נאמרה, ובאר הר"י עראמה את דבריהם וז"ל: אנשי כנ"הג העתיקה מספר דברי הימים למלכי פרס, ובאמלע החלבוש ר"הק בררו האמת מן השקר מהכתוב כמנהג הכתובים, ויען כי העתיקה מספרי עכו"ם לא נמלא שם קדושה בתוכה עכ"ל. ובאמת נמלא גם עתה צדינו מגלת אסתר אחרת בלשון יוני, וכוסף בה דברים רבים ממה שנמלאו במגלת אסתר אשר לנו, כמו חלוס מרדכי, הפלת אסתר ודומיהם, ורבים מדברים האלה נמלאו גם בשכי התרגומים על אסתר, גם בספר יוסיפון בן גוליון לרומיים. ונכון מאד דברי הר"י עראמה הנ"ל באמרו שנעתיקה מספר ד"הי למלכי פרס, כי כל איש משכיל אשר ישים על לבו לעיין במגלה הזאת, יראה בהסתכלות מעט, איך היא נשתנה מכל שארי ספרי ל"הק, הן בלשון ובדקדוק הלשון, הן בחבור המליצה, היותה טובים ונכונים בשארי ספרי תנ"ך כמו במגלה הזאת, ואליגה הנה איזה דברים לדוגמא ומהם נקיש על השאר: מלינו בה איזה מלו' אשר לא נמלאים עוד בשארי ספרי

(א) ולא כדעת רמב"ם ז"ל האומר שאנשי כנ"הג בולס בזמן אחד היו, ובאשר העיר ע"ז הר"י אברבנאל בהקדמתו לנחלת אבות.

ספרי תנ"ך, ולקוחים המה לפי הכרחה משאר לשונות כמו אנם, המלה הזאת איננה כמלאת עוד רק פה, ופעם א' בדניאל בל' ארמית; פתשגן היא מלה ארמית, ודומיהם, גם לא מלאנו בכל המגלה מלת לאמר אשר רגילה מאד בשאר ספרי תנ"ך וטובה מאד ללכות הלשון כנודע, וכאשר העיר על טובה ויפיה אדונינו הרמז"מן בצאורו על התורה. גם לפי לכות לשון העברי לריך להיות בפרשה א' פסוק ט"ו, ויאמר כדח מה וכו' כי אחר שהפסיק הענין במאמר מוסגר הארוך מאד, לריך לכפול עוד פעם ויאמר כדרך ל"הק, וכאשר מלאנו דוגמתו כמה פעמים בתנ"ך, ועוד שאר דברים קשים מתנגדים מעט לדרכי הלשון והמליצה, אשר לא יעלמו מעיני החוקר, אין זאת כי אם הועתקה משפת אחר, ונודע שיש לכל שפה ושפה סגולה מיוחדת בדרכי המליצה, מה שאין לזולתה, ולכן המעתיק והמתרגם הנאמן, לריך לדחוק לפעמים בהעתקתו, ומשתמש בדברים זרים מעט (ובלבד שלא יהיו מתנגדים לגמרי נגד הלשון) מה שאין ראוי וכאות להכותצ מעלמו בשפה ההיא, לפי שעין ולב המעתיק גם על הלשון אשר ממנו מעתיק. ובלעדי זאת, הלא ידענו מאז אשר כגלו לבבל יתערבו בין העמים בכל מדי פרס ושאר המדינות, שכתו הרבה מלשונם העברי, כמו שהתאונן ע"ז נחמיה באמרו ובניהם חלי מדבר אשדודית וגו', ולא ידעו עוד לדבר ככוחות בלשון העברי, רק התערבו אותה בלשונות אחרות, ונשאר דובר לכות אחר בעיר ושנים במשפחה, ואולי בעבור זאת יחסו כתיבת המגלה לאנשי כנ"הג המאוחרים בזמן מעזרא, ולא יחסו לעזרא, לפי שהוא הי' מופר מהיר, ובוודאי אם הוא כתב המגלה הזאת, העתיקה כפי דרכי נועם המליצה, ולא השתמש במלות שונות וזרות: ואחר זכותי בספרים ראה זה מלאחי שכל חכמי התלמוד אשר נשאו ונטנו בדיני המגלה, בדיני פורים, ובמעשה מרדכי ואסתר, כולם חיו מימות רבן יוחנן בן זכאי ואילך, ולא מלאחי שום הנא אשר הי' קודם זמן הזה ודבר דבר מה בענינים האלה, גם מלאנו המחלוקת בין ז"ש וז"ה לענין טומאת ידים חלל שיר וקהלת (ידים פרק ג', עדיות פרק ה') אבל לא ראינו שחלקו ג"כ חלל אסתר כאשר נחלקו בזה הדורות האחרונים האמוראים (מגלה ז' א'), ומה שנמלאו במגלת תענית כתוב את יום ארבעה עשר ואת יום חמשה עשר יומי פורים אינון וכו' (תענית י"ח ב', מגלה ה' ב'), והמחבר של מגלת תענית הי' חכמיא בן חזקיה כמאמרם (שבת י"ג), וכבר נודע שחכמיא הי' בזמן ז"ש וז"ה? מ"מ אין ראיה מזאת, כי בלא"ה אנו מוכרחים לאמר שלא חכמיא לבדו חזר כל המגלה, רק הוא התחיל, וסיעתו המה דורות הבאים אחריו גמרוה והשלימוה, שהרי נכתב בה המעשה מר"י בן שמוע אשר בטל השמד, וידענו שר"י בן שמוע הי' תלמיד ר"מ (ר"ה י"ב א'), אשר הי' זמן רב מאד אחר חכמיא הנ"ל, כאשר העיר ע"ז בעל ספר יחסין ובעל ס"ה אות ח"ת, ויש לעיין בזה היטיב:

מבוא למגלת אסתר

ועל זמן המעשה הזה, מתי הי' אשורוש ומי הי' כזר נתחצטו צו מפרשים רבים הן מחכמי ישראל והן מחכמי א"הע, גם חז"ל גלו לנו דעתם בזה, ואני לא להכריע ביניהם בחתי, לא ארחק ולא אקרצ, רק אודיע דעתם בקלרה, והמשכיל יבחר ויקרצ. חז"ל אמרו שזה אשורוש הי' מלך השני למלכות פרס הכללית (דהיינו מיום שנתאחד מלכות מדי עם פרס, והוא מיום שמת דריוש המדי אשר מלך ג"כ על מלכות בבל) כי לדעתם מלך בראשונה כורש אשר הרשה לצנות הבית, אחריו מלך אשורוש הזה אשר בטל בנין הבית, ואחריו דריוש הפרסי בן אשורוש ואסתר אשר בימיו בנו הבית, ובימיו עלה עזרא ונחמיה לצנות חומת ירושלים, כי לדעתם, אף שמלאכו (עזרא ז' א') אחר הדברי' האלה במלכות ארתחששתא וגו', ומשמע מזה, שהמלך ארתחששתא אשר בימיו עלה עזרא לא הי' המלך הנזכר קודם, אשר בימיו נבנה הבית: מ"מ החליטו ששלשה שמות היו לו, דריוש, ארתחששתא וכורש, (עיין מזה ר"ה ג' ב', מגלה י"א ב') ומלאכו עוד מקרא מפורש בעזרא (פרשה ד' פסוק ה' ו' ז') שנאמר וסוכרים עליהם יועלים כל ימי כורש עד דריוש וגו', ובמלכות אשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה וגו', ובימי ארתחששתא כתבו וגו', ונאמר בסוף הפרש' באדין בטלת עד שנת תרתין לדריוש, הרי מפורש שהיו שני מלכי' בין כורש לדריוש הפרסי ושמות' אשורוש וארתחששת' אשר שניהם בטלו בנין הבית, אך המפרשים נלחמו ונדחקו לפרש כי אשורוש כקרא ג"כ ארתחששת', והשטנה שנכתב' פעמי' אחז היא, ע"ש הראב"ע א). הנה נראה לעין כל, הלחץ הגדול לדבריהם צפסוקים שהבאתי, ועוד מלאתי דבר תימא בדבריהם, שאמרו (מנחות ס"ט א' שקלים ז' א') פתחי' על הקינין פתחיה זה מרדכי וכו' וספרו ממנו מעשה מהנהו שלש נשים דאייתו קינין וכו', נראה ומוכח מדבריהם שמרדכי הי' בירושלים אחר בנין ב"ה, והלך משושן אחר המעשה אשר קרה לו עם המן, ותמיה לי, מדוע לא נמלא ממנו דבר מה מוזכר בנחמיה? ב) מדוע שתקו מהאיש הזה אשר הי' גדול ליהודים ומשנה למלך? וגם כאשר באו על החתום כמוזכר בנחמיה פרשה יו"ד, למה לא נמלא גם מרדכי הזה בא על החתום? וכבר הרגישו דבר מה כעין זה חכמי תוס' (ב"ק ס"א) יעויין שם מה שהוקשה להם על המאמר הזה:

ולהוציא את עלמו מן הלחץ הזה יאמר צפרקי ר"א, שהיו מלכי פרס יחד ויותר ממה שחצו רז"ל צמס' הנ"ל, ובעקבותיו דרכו רוב המפרשים מצני עמינו,

גס

א) ורש"י צמס"כ שנה בואת, כי היא ז"ל הביא ראה אשורוש נקרא ארתחששתא ממאמרם צמס' ר"ה הנ"ל הוא כורש הוא דריוש וכו', ונאמת שם לא דברו כלל מאשורוש הזה רק מדריוש הפרסי ע"ש:

ב) כי מה שאמרו מרדכי בלשן זה מרדכי אומן אסתר, הרי לא הזכירו אותו עזרא ונחמיה רק בעלות בימי כורש, אך בעלותו שנית לא הזכירוהו כלל, ולא חשבוהו בשאר העולים כעם שנית לירושלים.

גם מאור הגולה רש"י כתב (דניאל י"א ז' וז"ל רז"ל אמרו בס"ע ופנ' אצל בספר יוסיפון נכתב שהי' לו לכוהן בן אחד ושמו קאמציזה וכו' עכ"ל, ועיין שם בהראש"ע דעת ר' משה כהן הספרדי, שכולם חשבו הרבה מלכי פרס, ממה שקצו רז"ל, גם רבינו זרחיה הלני (כפ"ק דה"ה) כתב שהיו שני ארתיחששתא אחד שצטל צנין הצית (והוא שנכתב שנה בימיו עזרא ד') ואחד שהרשה לצנות (והוא שמוזכר בעזרא ז' ח') וכתב עוד אעפ"י שנאמר עוד שלשה מלכים עומדים לפרס וגו' אין כוונת הכתוב שלא יהי לפרס רק ארבעה מלכים (כדעת ס"ע, וכדעת ר"ס הגאון) רק חשב הכתוב הגדולים והתקיפים וכו', גם הר"י אברבנאל בספרו מעייני הישועה האריך צזה:

מן הדברים האלה אשר הצאתי בראה לכל, שיש לכל אחד ואחד מן המפרשים דרך מיוחד במנין המלכים, זה הרבה וזה המעט, כפי אשר חשבו למלוא דרך האמת והנכון, אך כולם לא מלאהי מכות לפרס הפסוקים הנ"ל אשר הקשיתי לשאל, וראיתי בספ' למח דוד שהצי"ח צ"ס בעל מ"ע שכתב "ל"סן המפורסמות שאין צריך ראייה עליה, ששכורש ועד דריוש האחרון, מלכי פרס ארבעה עשר הם עכ"ל, וכן נמלאים בדברי הימים בלשונות העמים, ולכן חודיעם צעמותם. וגם אניגה לפני הקורא דעת חכמי האומות צזה, ועליו לשפוט איזה מהם יוכשר יותר להיות אותו אשורוש הנזכר במגלה, ואומר:

המלך הראשון למלכות פרס הכללית, הי' כורש וימלוך על מדי ופרס, צצל, אשור וכנען ושאר מדינות, ימי מלכותו היו ז' שנים, וימלוך תחתיו בנו קאמציזעס, הוא נלחם עם מלכים וילכדה, גם העמים צחלק אפריקה ליציער לידענער היו לו לעבדים, וממשלתו עד כוביען ואביסיניען, ימי מלכותו ז"ן שנים. אחריו קס איש אחד ויאמר כי הוא אח קאמציזעס, ויפצ שמו זמערדיס (כי לקאמציזעס הי' אח ושמו זמערדיס והוא נרמח) ולכן לו יאחה המלוכה וימלוך ז"ן חדשים עד כי יודע הדבר, וכתגלה כי לא מזרע המלוכה הוא רק בן כהן אחד (א) ויקומו עליו שבעת שרי וגדולי פרס ויהרגו אותו. אחריו מלך איש אחד משבעת שרים הנ"ל ושמו דאריוס היסטאספס (זה דריוש הנזכר בעזרא וצנחמיה) והוא נמלך על ידי נחמת הסוס, כי צימים ההם אחד מות בן כהן הנ"ל ומלך אין לפרס, כרתו יחד שבעת גדולי פרס הנ"ל צריות והסכימו פה אחד לאמר, שכל אחד מהם יהי' מזומן ומעותר ליום מועד צעת עלות השמש עם סוסו להכוב עליו, והסוס אשר ישמיע קולו צראשונה מכל שאר הסוסים הנה הרוכב הסוס הזה יהי' למלך, ויקר סוס דאריוס הנ"ל כחר צראשונה, ע"י תחבולות עצדו אעצארעם (ב), ולכן הומלך עליהם. דאריוס היסטאספס

(א) דער זקןן זוינעם אהניערס.
 (ב) אעצארעם הזה הי' שומר אורות סוסיו (ויק טטוואלייטער) ונשמעו הצרית אשר נכרת ציניה,
 לקח סוסה אחת ויאמר אויבה נמסחרים לעץ אחד, במקום אשר יקבלו שם שבעת שרים הנזכרים,
 ונערב לפני יום המועד לקח הסוס אשר ירכב עליו דאריוס, וינהגו אל מקום אשר סוסה הנ"ל
 אסורה ליחמו אל הסוסה, והנוקר אור והאנשים האלה עוברים עם סוסיהם פני המקור
 הזה, ויחם הסוס של דאריוס כחמול, ויחן קול נחירה אל הסוסה.

מבוא למגלה אסתר

היסטאספיים הזה הי' איש טוב וישר, אוהב לדיקה ומשפט, הוא הרשה לבנות הצית בירושלים, לקם בנות כורש ובה זמערדיים בן כורש לאשה, גם בת אטאנס אחר משבצה שרים הכל לקח על רשיו, הוא לכד טרסי (טרפליען) באיראפא, ושאר מדינות בארץ יון, הוא הלך להודו (חינדיען) וילכוד שם עמים רבים תחת רגליו, וימי מלכותו ל"ו שנים. ומעת אשר הומת בן כהן הכל על ידי שבצת השרים, הותקן ציניהם שיהיו תמיד אצל המלך ז"ן יועלים וגדולים משרי פרס אשר עמהם ישא ויתן בדבר המלוכה, ולאלה שבצת השרים הרשות נחונה לבוא בכל עת שירצו אל המלך מה שלא הורשה לכל איש זולתם. והנה בזה רוב חכמי האומות מאדים פה אחד, שלא הי' אחשורוש בעל אסתר, אחר מן ארבעה המלכים שזכרתי, כי המלכים לפני דאריוס היסטאספיים לא מלכו י"ב או י"ג שנים, ובמגלת אסתר נמלך כחוב בשנת שתיים עשרה למלך אחשורוש; גם לא יתכן לאמר שהי' דריוש הכל, כי ממעשה אחשורוש הזה נראה שהי' טפש ומלך הפכפך, כאשר נכונה ח"ל, ודריוש הי' איש טוב וישר, לא טפש ולא הפכפך, גם לא הי' דריוש בשנת י"ב למלכותו באהלו רק הלך לארץ יון, וממגלת אסתר ראינו שהי' אחשורוש בשנת י"ב למלכותו בשנת ה' (א):

אחר דאריוס הכל מלך בנו קסערקסעס, הוא הי' איש תהפוכות, וכל התכונות אשר יחסו חכמי התלמוד לאחשורוש כמלאים בזה האיש, פעם הי' נדיב, פעם כילי, פעם אכזרי, פעם רחמי, ומטפשותיו ספרו לנו רועמי הקורות, בהליכתו לארץ יון להלחם עם אנשי אטונא (משהען), בא אל ים אליזה הנקרא העללעספאנט (אשר יקרא היום דמרדמנעאוען) ורלה לעבור באניות עם העם אשר ברגלו, והי' הלך וסער, ומשנריו וגליו הפרידו האניות אנה ואנה, אז המלך הטפש הזה לוח בצמחו להכות הי'ם, ולהשליך בתוכו כבלים ושלשלאות, להכריחו לנוח מזעפו. אחר המלכו הלך מיד לארץ מלרים אשר מרדה בחיי אביו, וישימה למס, ובשנת שלש למלכו חזר לאהלו, אח"כ הלך להלחם עם טהעסאליען בארץ יון, אבל לא הצליח במלחמה

(א) ומעתה חשוב ותחבונן פירוש המקרא בעזרא ד' ה', וסוכרים עליהם יועלים וגו' אשר הקיפתי לשאל לעיל, כי בימי כורש סכרו יועלים לנטל הבנין, ואמר הכתוב ובמלכות אחשורוש כתבו שטנה לדעתי הוא קאמבזיעס, ואמר בתחלה מלכותו, לפי שלא הי' רק זמן מועט בתחלת מלכותו בארצו, ושאר השנים הי' בארצות אחרות להלחם נגד שונאיו, ואמר את כובימי ארתחששתא כתב וגו' הוא בן כהן הכל ובימיו ג"כ ננטל בנין הבית והוא נטלא עד שנת תרתין לדריוש הוא דאריוס היסטאספיים. ואל תתמה על שנוי השמות בלשון העמים ממה שהם בלשון העברית, ולאמר שהי' ארתחששתא זמערדיים, או אחשורש קאמבזיעס? כי אולי ברוב העמים וימים, וע"י רוב העתקות שנוי השמות בלשון העמים ונתבלבלו, או יאמר, הלא כודע שהי' למלכי פרס לשעמים שני שמות ויותר ובאשר הביא זאת יוספון בן גוריון בספרו. והנן עוד הפרש הנמלא באגרת השענה, בעזרא ד' נאמר די יבקר בספר דכרניאל די אנהתך וגו', ובעזרא ה' נאמר כתבו השענה לדריוש, נאמר פסוק י"ז יתבקר בבית גניאל די מלכא וגו', ושם לא נאמר די אנהתך, אין זאת כי אם שדריוש הזה הוא היסטאספיים, והוא לא הי' מורע המלוכה, ולכן לא יוכלו לאמר לו די אנהתך, אבל באגרת הראשונה אשר שלחו לארתחששתא או זמערדיים אשר אמר שהו' בן כורש, שיך שפיר ביה די אנהתך ודע זאת?

במלחמה הזאת, כי נפל מעמו עם רב, וישוּב לאֲרֵנוּ נעלֵב ונכֹּאֵה לָבֵב בַּשָּׁנָה שֶׁ
למלכותו, ומֵן הַיּוֹם הַהוּא וּמֵעַלָּה, לֹא הִשְׁגִּיחַ עוֹד עַל מַמְשַׁלְתּוֹ וּמַלְכוּתוֹ, וַיַּעֲזוֹב
אוֹתָהּ בִּיד יוֹעֲנָיו וּגְרִיּוֹ, וְהוּא פָנָה לַתַּעֲנוּגוֹת בְּנֵי הָאָדָם, יִין וְחִירוֹשׁ לִקְחוֹ לָבוֹ,
וּנְרָנָח מִשָּׂר לָצֹאֵן, וַיְמִי מַלְכוּתוֹ הָיוּ כ"ח שָׁנִים. וְהִנֵּה רוֹב מַחֲכָמֵי הָאוֹמוֹת הִסְכִּימוּ,
שֶׁזֶה הִי' אֲחִישֶׁרוּשׁ הַנִּזְכָּר בַּמַּגֵּלָת אֲסֵתֵר, כִּי מִמֶּנּוּ נִדְעָ שֶׁהִי' בַּשָּׁנָה שְׁלֹשׁ וּבַשָּׁנָה שֶׁ
וְגַם מֵאֵז וְהַלְלָה תַּמִּיד בַּשּׁוֹשָׁן הַצִּירָה, גַּם מֵעֲשׂוֹ מוֹכִיחִים עֲלָיו שֶׁהִי' אֲחִישֶׁרוּשׁ הַזֶּה,
כִּי הִיבְלַר מֵאִישׁ תְּהַפּוּכוֹת כִּזֶּה לַעֲנוֹשׁ אֶת אֲשֶׁתּוֹ קֶשֶׁה עַל אֲשֶׁר לֹא בָּאָה לִפְנֵינוּ וּלְפָנֵי
עֵדֹת שְׂכוּרִים? הִיבְלַר מֵאִישׁ כִּזֶּה, לַמַּסּוֹר עִם רַב עֵדֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בִּיד אוֹהֲבֵיו עַל
לֹא חָמַם בְּכַפֶּס? אִזּוֹ לַלוֹת לְהַשֵּׁר הַגְּדוֹל מִכָּל הַשָּׂרִים, לְהַלְבִּישׁ מִרְדְּכֵי הַיְהוּדִי וּלְהַרְכִּיבֵהוּ
בְּרִחוּצוֹת, תַּחַת אֲשֶׁר הִרְשֵׁהוּ לִפְנֵי יָמִים מֵעַטִּים לְהַשְׁמִיד כָּל הַיְהוּדִים? א)

אחריו מֶלֶךְ בְּנוֹ אֲרֵטָאקְסֵרְקֵסֶס לְאֲנִימָאנוֹס וְהוּא אֲרֵתֶשֶׁשֶׁתֵּת אֲשֶׁר בִּימֵי
עֵלָה עֲזָרָא וְנַחֲמִיָּה, לְבָנוֹת חוּמַת יְרוּשָׁלַיִם, יְמֵי מַלְכוּתוֹ הָיוּ ל"ח שָׁנִים, וְלִדְעַת
קֶלֶת מַסְכְּמֵי הָאוֹמוֹת, וְגַם לִדְעַת יוֹסִיפּוֹן בֶּן גּוֹרִיוֹן, הִיָּה הַמֶּלֶךְ הַזֶּה אֲחִישֶׁרוּשׁ בְּעַל
אֲסֵתֵר, (וְאִם יוֹקֵשׁ אֵיךְ יִתְכַּן שֶׁהִי' אֲחִישֶׁרוּשׁ קְסֵרְקֵסֶס אוֹ אֲרֵטָאקְסֵרְקֵסֶס הַכ"ל,
הֲלֹא מִרְדְּכֵי הַגְּלָה מִירוּשָׁלַיִם וְכֵאֵלֹז עַד עַתָּה הוּא זְמַן רַב, וְאֵיךְ יִחִיהַ מִרְדְּכֵי שָׁנִים
רַבּוֹת כִּאלֵּה? כִּשִׁיב ע"ז הַיֵּאֵף מִפּוֹרֵשׁ בְּקִרְאָה שֶׁמִּרְדְּכֵי הַגְּלָה מִירוּשָׁלַיִם, הֲלֹא נוֹכַח
לְאֹמַר מֵהַ שֶׁנִּבְחַשׁ בַּמַּגֵּלָה אֲשֶׁר הַגְּלָה יוֹסֵב עַל קִישׁ, וְלֹא עַל מִרְדְּכֵי; וְאִם בְּכָל זֹאת
יִפְלֹא בְּעֵינֶיךָ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּזִמְנֵן רַב כִּזֶּה רַק אֲרַבְּעָה דוֹרוֹת מִקִּישׁ עַד מִרְדְּכֵי? נֹאמַר
בְּאֵמֶת הָיוּ מִן מִרְדְּכֵי עַד קִישׁ יוֹתֵר מִד' דוֹרוֹת וְהַפְתּוֹב לֹא סִפֵּר לָנוּ רַק הַחֲשׁוּבִים
וְהַנּוֹדְעִים, כְּדִרְכּוֹ תַּמִּיד; וְזֵהרִי לִדְעַת חו"ל, הִי' קִישׁ הַנִּזְכָּר בַּמַּגֵּלָה אֲבִי שְׁאוּל
הַמֶּלֶךְ, וּלְפ"ז בּוֹדֵאֵי נַחֲסֵר בַּמִּקְרָא כִּמֵּה וְכִמֵּה דוֹרוֹת). אַחֲרָיו מֶלֶךְ בְּנוֹ קְסֵרְקֵסֶס
הַשְּׂנִי מ"ה יָמִים וְנִרְלַח מִן אֲחִיו זַאגְדִּיאָנוֹס בֶּן פִּלְגַשׁ אֲבִיו. הוּא מֶלֶךְ ז' חֳדָשִׁים
וְנִרְלַח מֵאֲחִיו דִּארְיוֹס אֲכוּס אֲשֶׁר מֶלֶךְ כ' שָׁנִים. אַחֲרָיו מֶלֶךְ בְּנוֹ אֲרֵטָאקְסֵרְקֵסֶס
מִנְעַמְאָן וַיְמִי מַלְכוּתוֹ הָיוּ מ"ו שָׁנִים, וְאִזֵּה מִפְרָשִׁים חֲשַׁבּוּ לְאֹמַר שֶׁזֶה הִי' אֲחִישֶׁרוּשׁ.
וְאַחֲרָיו מָלְכוּ עוֹד שְׁלֹשָׁה מַלְכִים, וְלֹא אֲרָנָה לְהַאֲרִיךְ עִמָּהֶם עוֹד, כִּי בְּזִמְנֵן מֵאוֹחַר
כִּזֶּה בּוֹדֵאֵי לֹא הִי' הַמַּעֲשֶׂה, כִּי לֹא נִמְלֵא בְּדַבְרֵי הַיָּמִים שׁוֹם דָּבָר, אוֹ שׁוֹם הַתְּדַמּוֹת
אֲשֶׁר יוֹרֵה עַל אֲמִיתַת הַדְּעָה הַזֹּאת:

ועתה הִנֵּה הַנְּבִאֵי דְבָרֵי הַמְּכַמִּים בְּכֻלָּם, וְהַנְּבִאִים מֵעֲרֵכָה לְקִרְאָת מֵעֲרֵכָה, לְמַעַן
הַרְאוֹת כִּי כוֹלֵם כְּבוֹכִים בְּעֵינֵי הַזֶּה, וּבְכָל עֵיוֹן וְהַשְׁקֵפָה וְהַתְּבוּנוֹת, לֹא נוֹכַח לְהַרְאוֹת דָּבָר
מֵהַ בְּמוֹפֵת חוֹתֵךְ וּבְרִאִיוֹ בְּרוֹרוֹת, אֶךְ מֵהַ שִׁדְעָנוּ מִמֶּנּוּ הוּא אוֹ ע"ד קִבְלַת רז"ל, אוֹ ע"י
דַּעַת אֲפִשְׁרִיּוֹת, וַיִּתֵּר פְּרֻטֵי הַדְּבָרִים יִתְבַּרְרוּ וַיִּתְלַבְּנוּ בְּצִבּוּרֵי בְּעֲזַרַת הַמוֹן לְאָדָם דַּעַת:
בְּעֵרְלִין בַּחֹדֶשׁ שֶׁבֵט חֲקֵמ"ח לִפ"ק.

אֲהָרֹן בְּהַרְבְּנֵי הַרוּפָא

מ"ה וּוְאֵלֶּף זַע"ל מֵהַאֲלָלִי.

(א) וְעֵינֵי עוֹד מִזֶּה רִאיוֹת נְכוּסוֹת בְּסֵפֶר מִבּוֹא הַתּוֹרָה לַחֲכָם פְּרָפְעֵסְטֵקֶר חַיִּיבֵהֶתֵּרֵן אֲשֶׁר הַאֲרִיךְ בָּהֶם.